

Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

M 2 1 1 5 2 1 1 1 M

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK
TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

SOCIOLOGIJA SZOCIOLÓGIA

≡ Izipitna pola 1 ≡
1. feladatlap

Strukturirane naloge / Strukturált feladatok

Torek, 1. junij 2021 / 90 minut
2021. június 1., kedd / 90 perc

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

*Engedélyezett segédeszközök:
a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával.*

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnak szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát a feladatlap első oldalának jobb felső sarkában levő keretbe!

A feladatlap 4 strukturált feladatot tartalmaz, ebből válasszon ki és oldjon meg kettőt! Összesen 40 pont érhető el, egy-egy feladat 20 pontot ér.

A táblázatban jelölje meg x-szel, melyik feladatokat értékelje az értékelő! Ha ezt nem teszi meg, az értékelő tanár az első két megoldott feladatot értékeli.

1.	2.	3.	4.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a feladatlap erre kijelölt helyére, **a kereten belülre!** Olvashatóan írjon! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan válaszokat és a nem egyértelmű javításokat 0 ponttal értékeljük.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk!

V sivo polje ne pišite. / A szürke mezőbe ne írjon! V sivo polje ne pišite. / A szürke mezőbe ne írjon! V sivo polje ne pišite. / A szürke mezőbe ne írjon!

Prazna stran

Üres oldal

OBRNITE LIST.
LAPOZZON!

1. Identiteta in kultura / *Identitás és kultúra*

Vir 1 / 1. forrás

V vseh kulturah obstajajo pravila, ki določajo, med katerimi sorodniki zakonska zveza ni dopustna. V naši kulturi tako ni dopustna zveza med ožjimi krvnimi sorodniki, npr. med starši in otroki, med brati in sestrami, med polbrati in polsestrami, ni pa prepoved nujno razširjena na bratrance in sestrične. V nekaterih kulturah se te prepovedi razširjajo celo na širše sorodstvo.

(Počkar, M., in Tavčar Krajnc, M. (2011): Sociologija, učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. DZS, Ljubljana, str. 43)

1.1. Navedite in razložite sestavino kulture, o kateri govori vir 1.

Nevezze meg, majd magyarázza meg a kultúrának azt az elemét, amelyet az 1. forrás említ!

Navedba sestavine kulture / *A kultúra elemének a megnevezése:*

(1)

Razlaga / *Magyarázat:* _____

(2)

(3 točke/pont)

1.2. Navedite še štiri druge sestavine kulture.

Nevezze meg a kultúra még négy elemét!

(2 točki/pont)

1.3. Pojasnite, kaj je etnocentrizem in kaj kulturni relativizem.

Magyarázza meg, mi az etnocentrizmus és mi a kulturális relativizmus!

Etnocentrizem / *Etnocentrizmus:* _____

(2)

Kulturni relativizem / *Kulturális relativizmus:* _____

(2)

(4 točke/pont)

- 1.4. Kako imenujemo proces sprejemanja kulture oziroma vključevanje v kulturne okvire družbe, v kateri se je posameznik rodil in v kateri živi?

Hogyan nevezzük a kultúra befogadásának a folyamatát, illetve a kulturális keretek között történő társadalmi integrációt abban a társadalomban, amelyben az egyén született és amelyben él?

(1 točka/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Armenci so pristali v Otomanskem imperiju v 15. in 16. stoletju. Večinoma so živeli v vzhodnih provincah cesarstva, imenovanih tudi Turška ali Zahodna Armenija. Leta 1890 naj bi tam živelo okoli 2,5 milijona Armencev, večinoma pravoslavcev. [...] Nato je prišla prva svetovna vojna, [...] Že v prvi fazi je bilo sistematično, »da bi ozemlje očistili tega drugorodnega prebivalstva«, pobitih pol milijona ljudi. Preostale so izgnali v puščave nekdanje Mezopotamije. Na tem pohodu smrti je brez hrane in vode ter ob mučenju umrlo še milijon ljudi. Redki, ki so preživeli, se po vojni niso mogli vrniti domov in so odšli bodisi v ruski del Armenije bodisi drugam po svetu.

(<http://www.delo.si/svet/evropa/poboj-armencev> ... Pridobljeno: 24. 10. 2017.)

- 1.5. Kako imenujemo pojav, dogajanje, opisano v viru 2?

Hogyan nevezzük a 2. forrásban bemutatott jelenséget, történetét?

(1 točka/pont)

- 1.6. Kratko predstavite še en konkreten primer pojava, opisanega v viru 2.

Röviden szemléltesse a 2. forrásban bemutatott jelenség még egy konkrét példáját!

(2 točki/pont)

- 1.7. Navedite in kratko predstavite dva načina spreminjanja kultur.

Nevezze meg és röviden mutassa be a kultúra változásának két módját!

Prvi način / *Első mód:*

Navedba / *Megnevezés:* _____

Razlaga / *Magyarázat:* _____

(2)

Drugi način / *Második mód:*

Navedba / *Megnevezés:* _____

Razlaga / *Magyarázat:* _____

(2)
(4 točke/pont)

Vir 3 / 3. forrás

Na primer fraza, da fantje ne jočejo, je prav dokaz tega, kako so čustva in zaznave uravnani. Pa tudi, kako so pravila glede tega za moške še posebej stroga.

(Zajc, M. (2000): Tehnologije in družbe. ZPS, Ljubljana, str. 112)

- 1.8. Trditev iz vira 3 nakazuje, da ženske in moški niso socializirani enako. Poimenujte ta pojav.

A 3. forrásban szereplő állítás arra utal, hogy a nők és a férfiak szocializációs folyamata nem egyforma. Nevezze meg ezt a jelenséget!

(1 točka/pont)

- 1.9. Opišite še eno značilnost pojava, predstavljenega v viru 3.

Ismertesse a 3. forrásban bemutatott jelenség még egy jellegzetességét!

(2 točki/pont)

2. Družbene različnosti in neenakosti /***Társadalmi különbségek és egyenlőtlenségek***

2.1. Kaj je družbeni status?

Mi a társadalmi helyzet (státusz)?

(1 točka/pont)

2.2. Navedite določnice (dimenzije) družbenega statusa.

*Nevezze meg a társadalmi helyzet (státusz) befolyásoló tényezőit!*Prva določnica / *Első tényező:* _____Druga določnica / *Második tényező:* _____Tretja določnica / *Harmadik tényező:* _____

(2 točki/pont)

2.3. Zakaj se družbena slojevitost ohranja in utrjuje? Pojasnite en razlog.

Miért maradandó és miért szilárdul a társadalmi rétegződés? Magyarázzon meg egy okot!

(2 točki/pont)

Vir 1 / 1. forrás

Negovane zelenice so zahtevale zemljo in veliko dela, še zlasti preden smo dobili kosilnice in samodejne škropilnike. V zameno niso ustvarjale nobene vrednosti. Ni ti živine ne morete pasti na njih, saj bi travo pomulila in pomendrala. Revni kmetje si niso mogli privoščiti, da bi dragoceno zemljo in čas zapravljali za zelenice. [...] Mimoidočim je lastnik drzno oznanjal: »Tako bogat in vpliven sem ter imam toliko oralov in podložnikov, da si lahko privoščim to zeleno ekstravaganco.« Čim večja in čim bolj negovana je bila zelenica, tem vplivnejša je bila rodbina. Če ste prišli na obisk h kakšnemu vojvodi in videli, da je njegova zelenica zanemarjena, ste vedeli, da je v težavah.

(Harari, Y. N. (2017): Homo deus – Kratka zgodovina prihodnosti. Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 66)

2.4. Kako imenujemo vidne znake, opisane v viru 1, po katerih je mogoče sklepati o statusu posameznikov?

Hogyan nevezzük az 1. forrásban bemutatott külső jeleket, amelyek alapján következtetések vonhatók le az egyén státuszáról?

(1 točka/pont)

2.5. Predstavite en pozitiven in en negativen vidik delovanja socialnih omrežij.

Mutassa be a szociális hálózatok működésének egy pozitív és egy negatív aspektusát!

Pozitivni vidik / *Pozitív aspektus*: _____

(1)

Negativni vidik / *Negatív aspektus*: _____

(1)

(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Čeprav se je Narcis rodil kot suženj v cesarski palači, je trdo delal in Klavdij mu je podaril svobodo nekaj let, preden je postal cesar. Kot osvobojenec je imel Narcis nižji družbeni status od najponižnejšega rimskega državljana, toda kot eden cesarjevih najtesnejših sodelavcev je po moči in vplivu prekašal vse aristokrate, ki so sedeli v senatu.

(Scarrow, S. (2014): Cesarska straža. Učila International, Tržič, str. 39)

2.6. Vir 2 opisuje (obkrožite pravilno rešitev) / *A 2. forrás bemutatja (karikázza be a helyes választ):*

A družbeno promocijo / *a társadalmi promóciót*

B družbeno degradacijo / *a társadalmi degradációt*

(1)

Utemeljitev izbire / *A válasz indoklása*: _____

(1)

(2 točki/pont)

Vir 3 / 3. forrás

[...] če so moški preveč popustljivi, postanejo ženske lene in neubogljive. Potrebujemo trdo roko, ki jih usmerja in vodi. Ženske so po naravi šibka bitja brez prave volje, prepuščajo se čustvom in se ne znajo obvladati. Zato potrebujemo moške, da jih nadzorujejo in jim ukazujejo, saj lahko le tako prispevajo svoj delež v neizprosni boju za obstoj.

(Auel, J. M. (2005): Rod jamskega medveda. Učila International, Tržič, str. 239)

2.7. Vir 3 opisuje spolno diskriminacijo oziroma spolno sovraštvo. Kako imenujemo predsodek ali diskriminacijo, ki temelji na spolu osebe?

A 3. forrás a nemi diszkriminációra, illetve a szexuális gyűlöletre utal. Hogyan nevezzük a nemi hovatartozás alapján történő előítéletet vagy diszkriminációt?

(1 točka/pont)

Vir 4 / 4. forrás

Čeprav živimo v socialni državi, je pri nas skoraj 14-odstotna stopnja tveganja revščine. Skoraj vsakemu petemu državljanu, natančneje 18,4 odstotka ljudem ali 371.000 osebam, grozi socialna izključenost. Kar 280 tisoč jih živi pod pragom revščine, to je za celo Ljubljano ljudi. Ali se dovolj zavedamo, da so med nami ljudje, ki delajo po cele dneve, a njihovi otroci ne morejo na smučanje? Se zavedamo, da starši teh otrok, ki pošteno delajo, za svoje delo dobijo tako sramotno nizko plačilo, da morajo kljub prejeti plači na koncu meseca oditi na Karitas, da lahko pokrijejo osnovne življenjske stroške?

(Mihajlović, N. (2018): O čem molčimo, kadar stavkamo. Sobotna priloga, 17. 2. 2018, str. 32)

- 2.8. Vir 4 govori o ogroženosti nekaterih skupin prebivalcev zaradi revščine. V povezavi z revščino govorimo o absolutni in relativni revščini. Opreделите obe obliki revščine in iz vira 4 izpišite tisti del povedi, ki opisuje določeno obliko revščine.

A 4. forrás arról szól, hogy a lakosság némely csoportjai veszélyeztetettek a szegénység miatt. A szegénység kapcsán abszolút és relatív szegénységről beszélhetünk. Határozza meg a szegénység eme két formáját, és a 4. forrásból írja ki a mondatnak azt a részét, amely a szegénység bizonyos formájáról szól!

Absolutna revščina / Abszolút szegénység: _____

_____ (1)

Izpis dela povedi iz vira 4, ki govori o absolutni revščini:

A 4. forrás mondatának az a része, amely az abszolút szegénységről szól:

_____ (1)

Relativna revščina / Relatív szegénység: _____

_____ (1)

Izpis dela povedi iz vira 4, ki govori o relativni revščini:

A 4. forrás mondatának az a része, amely a relatív szegénységről szól:

_____ (1)
(4 točke/pont)

2.9. Pojasnite povezanost med revščino in socialno izključenostjo.

Magyarázza meg a szegénység és a szociális kirekesztettség közötti kapcsolatot!

(2 točki/pont)

2.10. Kje išče vzroke za revščino teorija (sub)kulture revščine? Obkrožite pravilno rešitev.

Hol keresi a (szub)kulturális szegénység elmélete a szegénység okait? Karikázza be a helyes választ!

- A V organizaciji družbe. / A társadalom szerveztségében.
- B V revežih samih. / Magukban a szegényekben.
- C V situacijski prisili. / A helyzetkényszerben.
- D V kapitalistični proizvodnji. / A kapitalista termelésben.

(1 točka/pont)

2.11. Predstavite prevladujoči družbeni odnos do starostnikov v sodobnih družbah.

V odgovor vključite dve značilnosti.

*Mutassa be az idősekhez való uralkodó társadalmi viszonyulást a modern közösségekben!
A válasz két jellemzőt tartalmazzon.*

(2 točki/pont)

3. Družina / A család

3.1. Opredelite družino s sociološkega vidika.

Határozza meg a családot szociológiai szempontból!

(2 točki/pont)

3.2. Razložite, kaj pomeni, da ima definicija družine tudi vlogo normativnega modela.

Magyarázza meg, mit jelent, hogy a család meghatározása betölti a normatív modell szerepét is!

(2 točki/pont)

3.3. Pojasnite razliko med družino in gospodinjstvom.

Magyarázza meg a család és a háztartás közötti különbséget!

(3 točke/pont)

Vir 1 / 1. forrás

[...] so se olajšave za vzdrževane otroke povečale, to pa prinaša večje zadovoljstvo staršem. Prav tako pomenita tudi otroški dodatek in dodatek za veliko družino večji razpoložljivi dohodek za družino. [...] Stanje brezposelnosti povzroča strah pred materialnim pomanjkanjem in negotovo prihodnostjo ter je ovira za mlade pri načrtovanju družine. Vse to lahko pripelje tudi do revščine, ki pomeni predvsem pomanjkanje materialnih virov. Dolgotrajno materialno pomanjkanje pa povzroča izključenost revnih ljudi iz družbenega življenja, zato postanejo socialno, kulturno in politično marginalizirani, kar lahko pripelje tudi do njihove socialne izključenosti. Zato je zelo pomembno, da socialna, prebivalstvena, davčna, družinska politika in še mnogo drugih dejavnikov delujejo povezano in v smeri pozitivnega vpliva na družine.

(Hostnik Kališek, M.: Ekonomski položaj družin z vidika davčnih olajšav in družinskih prejemkov, magistrsko delo. Pravna fakulteta Maribor, 2011, <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=17558>. Pridobljeno: 7. 5. 2019.)

3.4. Na katero funkcijo družine nakazuje vir 1?

A család melyik funkciójára utal az 1. forrás?

(1 točka/pont)

3.5. Predstavite funkcijo družine, navedeno v viru 1.

Mutassa be a családnak azt a funkcióját, amelyet az 1. forrás szemléltet!

(1 točka/pont)

3.6. Kaj je značilno za segregirane partnerske vloge v partnerski/zakonski zvezi in/ali družini?
V odgovor vključite tri značilnosti.

Mi jellemzi az elkülönített párkapcsolati szerepeket a párkapcsolatban / házasságban és / vagy a családban? A válasz három jellemzőt tartalmazzon.

Prva značilnost / *Első jellegzetesség:* _____

(1)

Druga značilnost / *Második jellegzetesség:* _____

(1)

Tretja značilnost / *Harmadik jellegzetesség:* _____

(1)

(3 točke/pont)

3.7. Pojasnite, kaj je reorganizirana družina, in navedite eno njeno konkretno pojavno obliko.

Magyarázza meg, mi az újjászervezett család, és nevezzen meg ennek egy konkrét megnyilvánulási formáját!

Pojasnitev / *Magyarázat:* _____

(1)

Pojavna oblika / *Megnyilvánulási forma:* _____

(1)

(2 točki/pont)

3.8. Pojasnite načelo endogamije. / *Magyarázza meg az endogámia elvét!*

(2 točki/pont)

Vir 2 / 2. forrás

Zahtevo po priznanju politične enakopravnosti žensk v 19. stoletju je v mnogih evropskih okoljih spremljalo prizadevanje za zapis ženske genealogije in ženskega spomina. Ženske, ki so prevzemale vlogo kolektivnega subjekta, so morale z lastno zgodovinsko tradicijo dokazati, da je patriarhalna zgodovina neutemeljena in kriva tega, da so ženske ostajale v ozadju androcentrične tradicije. Obstajali so imeniiti zgledi žensk ki so veliko prispevale k splošnemu razvoju družbe, kulture in ne nazadnje tudi politike, vendar je bil z njimi seznanjen malokdo. [...] Kako drugače prepričati večino, ki ni bila posebej dovzetna za emancipacijske zahteve, če ne s primeri, ki so potrjevali, da so sposobne velikih dejanj, da imajo možnost in da bi morale prav zato biti v vseh smislih enakopravne moškimi.

(Verginella, M.: Zlate niti ženskih biografij, v Šelih, A., in drugi, Pozabljena polovica, Ljubljana, 2007, str. 21)

- 3.9. V viru 2 je predstavljena ena od družbenih okoliščin, povezana s povečevanjem deleža razvez zakonskih zvez. Navedite in pojasnite jo.

A 2. forrás a válások arányának növelésével járó társadalmi körülmények egyikét mutatja be. Nevezze meg és magyarázza meg ezt a társadalmi körülményt!

Navedba / Megnevezés: _____ (1)

Pojasnitev / Magyarázat: _____
_____ (1)
(2 točki/pont)

- 3.10. Navedite in pojasnite še eno izmed drugih družbenih okoliščin, ki so pomembno vplivale na povečevanje deleža razvez zakonskih zvez.

Nevezzen meg és magyarázzon meg még egyet a társadalmi körülmények közül, amelyek jelentősen befolyásolták a válások arányának növekedését.

Navedba / Megnevezés: _____ (1)

Pojasnitev / Magyarázat: _____
_____ (1)
(2 točki/pont)

4. Družba – zdravje, telo, bolezen / Társadalom – egészség, test, betegség

4.1. Kaj je biološki in kaj družbeni spol?

Mi a biológiai és mi a társadalmi nem?

Biološki spol / *Biológiai nem*: _____

 _____ (2)

Družbeni spol / *Társadalmi nem*: _____

 _____ (2)
 (4 točke/pont)

4.2. Kako imenujemo biološke in kako družbene razlike med spoloma?

Hogyan nevezzük a biológiai, és hogyan a társadalmi nemek közötti különbségeket?

Biološke razlike / *Biológiai különbségek*: _____ (1)

Družbene razlike / *Társadalmi különbségek*: _____ (1)
 (2 točki/pont)

4.3. Katere so značilnosti posvetnega in individualističnega pojmovanja zdravja in bolezní?
 V odgovor vključite tri značilnosti.

Melyek a konzultáló és individualizált egészség- és betegségfelfogás jellemzői? A válasz három jellemzőt tartalmazzon.

 _____ (3 točke/pont)

4.4. Kako imenujemo proces, v katerem je čedalje več področij družbenega življenja in navad posameznikov in posameznic obravnavanih z medicinskega vidika?

Hogyan nevezzük azt a folyamatot, amelyben a társadalmi élet egyre több területét és az egyének szokásait az orvostudomány szemszögéből veszik fontolóra?

_____ (1 točka/pont)

- 4.5. Kateri sociolog vidi medicino kot institucijo nadzora odklonskosti v modernih družbah?
Obkrožite pravilno rešitev.

Melyik szociológus látja az orvostudományt a deviancia kontrollintézményének a modern társadalmakban? Karikázza be a helyes választ!

- A Michel Foucault
- B Talcott Parsons
- C Bryan S. Turner
- D Raymond Boudon

(1 točka/pont)

- 4.6. V modernih družbah so zdravstvene storitve obravnavane kot dobrine splošnega pomena. Kaj to pomeni?

A modern társadalmakban az egészségügyi szolgáltatásokat általános érdekű termékeknek tekintik. Mit jelent ez?

(2 točki/pont)

- 4.7. Pojasnite, kaj pomeni individualizacija odgovornosti za zdravje.

Magyarázza meg, mit jelent az egészségért való felelősség individualizálása!

(3 točke/pont)

- 4.8. Razložite vpliv družbenih neenakosti na zdravje.

Magyarázza meg a társadalmi egyenlőtlenség hatását az egészségre!

(3 točke/pont)

- 4.9. S katero kratico označujemo ime vodilne mednarodne organizacije za zdravstvena vprašanja?
Obkrožite pravilno rešitev.

*Mi a rövidítése az egészségügyi kérdésekkel foglalkozó vezető nemzetközi szervezetnek?
Karikázza be a helyes választ!*

- A UNICEF
- B OECD
- C WHO
- D WTO

(1 točka/pont)

Prazna stran

Üres oldal